

VIERDE WERELDBLAD

PB-PPIB-16019
BELGIE(N)-BELGIQUE

ATD = All Together for Dignity / Agir Tous pour la Dignité / Samen voor waardigheid
www.atd-vierde wereld.be / Nr. 207 / juni 2019 / Verschijnt vier maal per jaar

04 Een volksuniversiteit over duurzaamheid en armoede

07 Waarom we ons verdiepen in de klimaatverandering

09 Een gemeenschappelijke wereld

Uitgave van de Beweging
ATD Vierde Wereld
Victor Jacobslaan 12
1040 Brussel
(02) 647 92 25 / 647 99 00
contact@atd-vierdewereld.be
www.atd-vierdewereld.be
Internationaal: **www.atd-fourthworld.org**
Over de stichter: **www.joseph-wresinski.org/nl**
facebook.com/ATDVla

Verantwoordelijk uitgever:

Marijke Decuypere
Victor Jacobslaan 12
1040 Brussel
Foto's: ATD Vierde Wereld, tenzij anders vermeld.

**Voor giften van 40 euro of meer per jaar
ontvangt u een fiscaal attest.**

IBAN: BE89 0000 7453 3685
BIC: BPOTBEB1

U kan ATD Vierde Wereld
ook opnemen in uw testament.
Bij een duolegaat gaat een deel van uw
bezit naar uw erfgenamen en een ander
deel naar ATD Vierde Wereld.
De successierechten zijn dan lager
en worden betaald door
ATD Vierde Wereld.

GRAPHIUS

EDITO

BLIJVEN DUREN

Wat stevig en bestendig is noemen we duurzaam. Het is wat niet in de kortste keren door de tijd wordt weggeblazen of ineenzakt na een lichte dreun, het is wat overeind blijft. We hadden het een tijdje geleden over duurzame ontwikkeling en een mevrouw wierp op *'Het enige wat blijft duren is de miserie'*.

Het was voor haar vanzelfsprekend dat duurzame ontwikkeling loopt via het uitroeien van armoede. En zo legde ze het verband met de eerste van de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties: geen extreme armoede meer, nergens, voor niemand.

Met die ontwikkelingsdoelen, vastgelegd in een Resolutie, hebben de landen die ze ondertekenden een belofte gedaan: niemand achterlaten. De weg naar een duurzame wereld is een gemeenschappelijke tocht. Als het geen weg is van rijk en arm samen, dan is het een doodlopende weg.

Tijdens twee bijeenkomsten van de Volksuniversiteit van de Vierde Wereld berekenden mensen in armoede hun ecologische voetafdruk, ze wogen de lasten die ze dragen en legden de vinger op verbeterpunten. Ze zouden zelf meer kunnen doen, maar veel hefboomen, zoals subsidies voor isolatie van de woning, zijn niet bruikbaar voor hen. U kan hier meer over lezen verder in dit nummer.

Bent u Open, Eerlijk en Nieuwsgierig? Dan bent u een OEN. En dat is de beste basis voor een goed gesprek, ook in klimaatzaken. Lees onze tips. Het zijn de inzichten die groeiden in ons project Waarheid of Fabel.

Zich engageren voor de duurzame ontwikkelingsdoelen betekent ook heel concrete eisen stellen: dat sociale uitkeringen opgetrokken worden tot de Europese armoedegrens en dat ze geen alibi zijn om de keuzevrijheid van mensen te beperken als het gaat om al dan niet samenwonen. Het is leren van de veerkracht en de vindingrijkheid van mensen in armoede om te overleven - met een kleine ecologische voetafdruk - ook al bevinden ze zich in de frontlinie waar de eerste klappen vallen van een veranderend klimaat.

Een duurzame ontwikkeling is ten slotte maar mogelijk als de grote en toenemende ongelijkheid op onze planeet wordt aangepakt. Anders blijft de eerste doelstelling - *'geen armoede'* - dode letter. En dan komt meteen het geheel van de 17 ontwikkelingsdoelen in de gevarezone.

Georges de Kerchove
Nationaal Team

© Pixabay

EVEN GOED

De vergadering over duurzaamheid is net afgelopen. Iemand van de groep was jarig en trakteerde. Op de keukentafel staat nog de lege verpakking.

“Mag ik dit meenemen?” vraagt Mia me. Ze heeft de lege plastic taartdoos in haar handen. Glunderend voegt ze eraan toe: “Als ik nu zelf wat bak, heb ik iets om mijn gebak in te stoppen.”

“Weet je trouwens dat Julien en ik het etiket ‘goede huisvader’ kregen?” vervolgt Mia. “We moeten maandelijks aan onze eigenaar een forfait betalen voor energiekosten. Bij de afrekening bleek dat we minder verbruikten dan de rest en zo kregen we geld terug. We kregen nog een compliment erbij. Goed hé!” straalt ze. “Sinds we hier samenzitten om de bijeenkomsten voor het rapport over duurzaamheid voor te bereiden, mag je wel zeggen dat we groene jongens geworden zijn.” lacht ze. “We letten ook op ons waterverbruik. Het afwaswater en het water om de groenten te wassen, gebruiken we opnieuw om onze wc mee door te spelen.”

“Ik ben al lang een groene jongen,” bromt Luc, “maar ik word ervoor gestraft!”

“Hoezo?” vragen Mia en ik in koor.

“Ik heb ook een laag energieverbruik. Maar nu moet ik mij gaan verantwoorden. Ze vinden dat ik mijn budgetmeter te weinig oplaad en dat moet ik gaan uitleggen. Zouden groene parlementsleden ook hun laag energieverbruik moeten verantwoorden? Wellicht niet! Of iemand die voor de Bond Beter Leefmilieu werkt? Maar nee, ik sta ‘op den dop’ en dan is dat verdacht. Alsof alleen rijken met het klimaat bezig zijn. Waar ik kan, ga ik te voet naartoe, vakantie breng ik door op mijn balkon, eten weggooiën kan ik niet over mijn hart krijgen, mijn kleren en meubels komen allemaal van – **krijghem.**”

“Je doet het even goed als de low impact man” stelt Mia hem gerust. Er verschijnt een glimlach op het gelaat van Luc: “Ja, hé.”

Marijke Decuypere

▲ Atelier 'Met afval maken we iets moois'

EEN VOLKSUNIVERSITEIT OVER DUURZAAMHEID EN ARMOEDE

Op een zaterdagmiddag in februari wordt er druk gewinkeld op de Meir in Antwerpen. Hier en daar een restje solden, maar het zijn de nieuwe collecties die al volop de aandacht trekken en doen kopen. Enkele straten verder, in de universiteitsbuurt, zitten volwassenen rond de tafel en maken fotokaders van karton. Wat je met afval al niet in mekaar kunt knutselen. Al weten de meeste deelnemers dat wel uit ervaring en uit noodzaak. Lang vóór recycling een hype werd en repaircafés het licht zagen, hadden mensen in armoede ze al uitgevonden. In een ander groepje worden tips uitgewisseld over hoe je zuiniger en milieubewuster kunt leven. En tussendoor worden bruikbare en mooie dingen verhandeld op een kleine ruilbeurs.

Nee, het klimaat wordt niet gered op die zaterdag in de Antwerpse Prinsstraat. Maar minstens wordt zichtbaar dat ook mensen die armoede kennen begaan zijn met het milieu.

De antwoorden zijn ruimer dan de vragen

In de voormiddag ging het serieuze luik door van de volksuniversiteit. Het ging over duurzaamheid en over de ecologische voetafdruk.

We wonen, we eten, we hebben spullen nodig en energie, we verplaatsen ons. Vlees komt niet zomaar op ons bord. Dieren moeten ook eten. We gebruiken hout en grondstoffen voor alle dingen om ons heen. En dan vullen we ook nog eens elke

week een vuilzak en gaan we geregeld naar het containerpark. Op vele manieren gebruiken we de aarde, we ploffen als het ware onze voet neer op 'ons' deel van de aarde.

Deze volksuniversiteit begon met het meten van de ecologische voetafdruk van de aanwezigen. We weten wel dat mensen die in armoede leven een kleinere ecologische voetafdruk hebben dan mensen die in een villa wonen, met een salariswagen rijden, vliegvakanties boeken en vaak nieuwe kleren kopen. Toch leverde de test nog scherpe inzichten op.

Om te beginnen is zo'n test helemaal niet neutraal. We stelden vast dat de vragenlijst afgestemd is op de middenklasse. We vonden dat de keuzevragen te beperkt waren. Je kan bijvoorbeeld niet aanduiden dat je geen woning hebt. Dat is het geval als je dakloos bent of als je bij je dochter inwoont omdat je zelf geen woning kunt betalen. Een caravan, een woonboot, een opvangcentrum, een psychiatrische instelling of een project begeleid wonen behoorden evenmin tot de keuze. Of je in een grote woning woont? Maar hoe groot is groot? Een aantal mensen kruisten aan dat ze in een groot appartement wonen omdat ze 3 slaapkamers hebben. Het gaat om sociale appartementen die veel kleiner zijn dan appartementen op de privémarkt. Ook bij de vragen rond voedsel ontbraken er zaken. Iemand merkte op dat hij dagelijks maar één maaltijd neemt. Velen krijgen eten van de voedselbank. Dat is vaak eten dat anders weggegooid wordt. Maar in de test leverde dat geen punten op.

Onverdiende strafpunten.

We kopen soms goedkope tomaten of boontjes die van een ver land komen. Dat is slecht voor de ecologische voetafdruk, maar onze portemonnee laat ons geen keuze. Dat is ook de reden waarom de meesten van ons geen sticker op de brievenbus kleven om reclamedrukwerk te weren. De kortingsbonnen helpen ons om de maand door te komen. En we denken aan de mensen die hiermee hun kost verdienen en die meer kilometers moeten lopen voor hetzelfde geld als

ze zoveel brievenbussen moeten overslaan.

Zorgen dat je niet te veel energie verstoekt is niet eenvoudig als je in een slecht geïsoleerde woning woont. Velen wonen in een huurwoning. De huisbaas kan of wil niet isoleren. Wie in een eigen woning woont kan het vaak ook niet aan. Je dak isoleren betekent ook dat je dak eerst in goede staat moet zijn. Dit is een hele investering. Dan maar de verwarming op 18 graden zetten en onder een dekbed kruipen als we 's avonds naar tv kijken.

Denk met ons, niet voor ons

Omdat de realiteit van de armoede niet verrekend wordt geeft onze ecologische voetafdruk een vertekend beeld. We zijn ook minder aanwezig op klimaatmarsen. Toch is er een groot enthousiasme om mee te werken aan duurzame oplossingen. Sinds vorig jaar werkt een groep van een twintigtal ervaringsdeskundigen mee aan het onderzoek van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en uitsluiting. Twee keer per maand komen ze samen om vanuit hun ervaring mee te werken en te denken. Hun expertise en inzichten worden gekruist met die van onderzoekers en middenveldorganisaties.

Veerle Stroobants van het Steunpunt was de gast op deze volksuniversiteit. Ze illustreerde ook de andere kant van de medaille. Mensen in armoede lijden het meest onder de gevolgen van extreme omstandigheden. Ze wonen in grootsteden in wijken met de grootste luchtvervuiling, op plaatsen met weinig groen, in blokken in sociale woningen waar het 's zomers heel warm kan zijn.

'Beëindig armoede overal en in al haar vormen' dat is de eerste van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen. De oproep van mensen in armoede is heel duidelijk: 'Praat met ons, niet voor ons. Denk met ons, niet voor ons.'

Marijke, Guy, Christine, Rita, Tiene en Guy

© rawpixel.com

WIE DRAAGT DE ZWAARSTE LASTEN?

Tijdens een tweede volksuniversiteit over duurzaamheid stonden we stil bij het energieverbruik en afval. "Ik ben al bang als ik mijn afrekening krijg" zei een deelnemster "want ik moet ieder jaar bijbetalen voor mijn energiegebruik". Een rondvraag toonde aan dat dit een realiteit is voor heel wat mensen en dat sommigen, die na een hele periode eindelijk schuldenvrij zijn, terug een nieuwe schuld moeten afbetalen.

Geen luxe

Energiefacturen zijn nu hoog omdat de woningen waarin we wonen slecht geïsoleerd zijn. We willen aan de volgende regering vragen om serieus te investeren in het isoleren van alle woningen, zowel woningen op de sociale als op de privé-huurmarkt. Woningen die vrijkomen kunnen binnenkort enkel opnieuw verhuurd worden nadat de eigenaar de nodige isolatiewerken liet uitvoeren. Velen vrezen dat dit ook een stijging van de huurprijs meebrengt. Dat kunnen we niet aanvaarden. Sommige steden geven steun aan eigenaars die deze werken niet kunnen uitvoeren.

Ondanks onze pogingen om te besparen, gaat er jaarlijks een grotere hap uit ons budget naar energie. De energieprijzen stijgen, ook door de taks die we betalen voor de zonnepanelen van anderen. En dan moeten we daar nog eens 21% BTW op betalen. De deelnemers aan deze volksuniversiteit vroegen zich af waarom de BTW zo hoog moet zijn? We zullen aan de volgende regering voorstellen om de BTW op de energiefactuur te verlagen naar 6%. Energie hebben we nodig om te koken, om ons verwarmen. Dit is helemaal geen luxe. Een basishoeveelheid, vinden we, mag ook zonder BTW

geleverd worden. We willen ook dat er geen afsluitingen meer gebeuren van elektriciteit en gas want je kan niet zonder in onze maatschappij. Vele deelnemers waren verontwaardigd dat grote bedrijven gratis energie kregen. Dit gebeurde omdat er te veel groene energie geproduceerd werd en er nog geen methodes bestaan om die energie op te slaan.

Lasten op maat

Afval is een groot probleem geworden. We vinden het normaal dat we daarvoor betalen. Maar betaalt iedereen gelijk? Misschien weet je niet hoeveel een rol vuilniszakken kost omdat dit maar een klein bedrag is. Toch weegt deze kost door voor mensen met beperkt leefgeld. "Ik moet aan mijn schuldbemiddelaar extra geld vragen om mijn vuilniszakken te kunnen betalen," getuigde iemand. Zou het niet mogelijk zijn dat de prijs voor vuilniszakken bepaald wordt door je inkomen? vroegen we ons af. Een groot probleem is ook dat containerparken ver afgelegen zijn en je er zonder auto niet geraakt. In sommige gemeenten komen ze al of niet tegen betaling je grof vuil ophalen maar je belt toch niet voor een kapotte emmer. Toch staat die in de weg als je in een studio of kleine woning woont. Selecteren is dan ook niet eenvoudig. Dit bewijst nog maar eens dat het beleid voorbij gaat aan de realiteit van mensen in armoede. "Als ministers in onze schoenen zouden staan dan zou het wel vlug veranderen," hoorden we.

Marijke, Guy, Anne Marie, Gregoire, Liliane, Roger en Annie

▲ Overstromingen in Manilla (Filipijnen)

WAAROM WE ONS VERDIEPEN IN DE KLIMAATVERANDERING

Mensen in armoede krijgen de eerste en de zwaarste klappen. Ook bij andere bevolkingsgroepen groeit de onzekerheid. Moeten we een andere levensstijl aannemen? Wordt het klimaat gered als wetenschappers slimme technieken ontwikkelen? Of kan de politiek het tij keren?

Teleurstelling in Katowice

Samen met een dertigtal andere organisaties uit verschillende landen is ATD Vierde Wereld lid van een werkgroep 'Mensenrechten en Klimaatverandering'. Vier leden van onze internationale beweging konden als waarnemers de onderhandelingen bijwonen op de klimaatconferentie in het Poolse Katowice, eind 2018. Die moest de handhaving leveren om het Parijs-akkoord van 2015 uit te voeren. Maar de afspraken zijn veel minder ambitieus en de verwijzing naar mensenrechten is geschrapt.

Zelfs het streefdoel om de opwarming van de aarde onder de 1,5° C te houden wordt niet meer vermeld. Een groep klimaatwetenschappers van over de hele wereld, het IPCC of Intergouvernementeel Panel voor Klimaatveranderingen, had twee maanden voor de top een speciaal rapport klaar over de 1,5°C. Als alle landen zich houden aan de afspraken die in 2015 in Parijs gemaakt zijn, dan lukt het al lang niet meer om onder deze grens te blijven. We kennen nu met een opwarming van 1°C al extreem weer, droogtes, hittegolven, overstromingen en orkanen. Een opwarming van 3 à 4° C zou de aarde onleefbaar maken.

Dubbel zo hard getroffen

Wat als de zeespiegel stijgt? Wat als de dijken breken? We kunnen proberen om het ons voor te stellen, maar zeker is dat grote groepen mensen zullen moeten verhuizen. En dat is geen toekomstscenario. Het is al bezig. Orkanen en overstromingen hebben de afgelopen jaren extremere gevolgen en de armste bevolkingsgroepen die op de meest kwetsbare plaatsen wonen krijgen de grootste klappen. ATD Vierde Wereld zag het van nabij in New Orleans, na de orkaan Katrina in 2005.

En dat het verhuizen van grote groepen mensen, naar veiliger plaatsen toch ontwrichtend is dat maakten we mee in de Filipijnen, waar gezinnen die jarenlang onder een autowegbrug over een kanaal leefden door de overheid gedwongen werden om te vertrekken. Ze kregen ondersteuning en de mogelijkheid om op afbetaling een woning te kopen, maar ver buiten de stad lukte het hen niet meer om met allerlei straatverkoop en klusjes een inkomen te verwerven. En tegelijkertijd waren ze losgerukt uit een sociaal weefsel dat hen hielp om te overleven.

Ook minder dramatisch is al erg genoeg. Mensen met een lagere sociale positie wonen en werken vaak dicht bij de bronnen van milieuvervuiling. Maar zij zijn ook gevoeliger voor schadelijke stoffen omdat hun immuunsysteem minder sterk blijkt. Vaak besparen ze dan ook nog noodgedwongen op medische kosten.

Er is meer nodig dan slimme nieuwe technieken

Elke mens heeft in zijn leven twee zaken nodig: vrijheid en zekerheid. Het is niet het ene of het andere. Ze horen samen als een Siamese tweeling. Deze stelling van de denker Zygmunt Bauman is voor Dirk Holemans een kader om naar de samenleving te kijken.

‘Zekerheid verbinden we meestal met de gedachte dat we zaken kunnen behouden, dat de dingen hetzelfde blijven’. Maar dat is het niet. Er zijn juist grote veranderingen nodig om de toekomst voor de volgende generaties te verzekeren en om aan alle mensen de vrijheid te geven om zich te ontplooiën. En die veranderingen creëren nog meer onzekerheid en weerstand. De diepste vorm van onzekerheid is de angst om opgeofferd te worden. Meer en meer mensen voelen zich niet meer geborgen in onze wereld. Ze zijn verworpen door een actief uitsluitingssysteem.

Dirk Holemans, coördinator van de denktank Oikos, is ervan overtuigd dat we niet louter technische oplossingen voor milieuproblemen moeten vinden maar in de eerste plaats zoeken hoe we mensen kunnen verbinden.

Met slimme nieuwe technieken kunnen schaarse grondstoffen zuiniger gebruikt worden of vervangen worden. We kunnen dan verder blijven produceren zonder dat de milieudruk

toeneemt en zo kunnen we misschien wat tijd winnen. Het geloof in ‘ontkoppeling’ noemt Holemans het en dat is maar een deel van het verhaal. Auto’s worden nu bijvoorbeeld energiezuiniger geproduceerd dan tien jaar geleden. Maar als er meer auto’s gemaakt worden die kleiner, zuiniger en goedkoper zijn zullen meer mensen een auto kopen.

In een aantal westerse landen is de uitstoot van broeikasgassen gedaald de voorbije twintig jaar. Dit wordt echter gecompenseerd door de immense stijging van de uitstoot in China, niet toevallig het land waar we veel vervuilende productie naar hebben verplaatst.

Er is dus meer nodig dan techniek. Hoopvol vindt Holemans het dat de laatste jaren steeds meer burgers duurzame initiatieven opstarten. Ze proberen greep te krijgen op de eigen leefomgeving. Maar het kan niet de bedoeling zijn dat dit enkel weggelegd is voor de sterksten in de samenleving. Er is trouwens ook een ingrijpen nodig op een hoger niveau, en dan komen we bij de ‘markt’. Economie draait om het bevredigen van behoeften, en dat is veel meer dan wat de markt ons aanbiedt. Wat hij ‘ontmarkting’ noemt is het onttrekken van diensten en activiteiten aan het winstmotief en de groeiwang. Als we de ‘24uren reclamemachine niet inperken is het dweilen met de kraan open.’

Iedereen moet kunnen meedenken

Wie minder rijk is vervuult minder en is meer de dupe, stelt professor Edwin Zaccai. Heeft sensibilisering dan nog zin als het inkomen zo bepalend is? Economische instrumenten en politieke beslissingen hebben meer impact. Dat het met de kwaliteit van het water de goede richting uitgaat is vooral het gevolg van de verplichtingen die Europa heeft opgelegd. Maar sensibilisering blijft belangrijk om ons voor te bereiden op dwingende maatregelen. Hij merkt wel op dat er al meer nagedacht is over het verband tussen economie en ecologie dan over het sociale luik van duurzaamheid. Als we luisteren naar de laagste sociale klassen en hen ondersteunen om mee te denken, zouden onze prioriteiten over duurzaamheid wel eens grondig kunnen verschuiven.

M.T. Poppe

Coene Jill en Raeymaeckers Peter, De meting van duurzame ontwikkeling: focus op armoede in: Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 2014, Acco Holemans Dirk, Vrijheid & Zekerheid. Naar een sociaalecologische samenleving. Epo, 2016

Wyns Arthur, Stijgende temperaturen zullen ongelijkheid in de wereld verscherpen, MO* Magazine – www.mo.be, 9 oktober 2018
Zaccai Edwin, <http://homepages.ulb.ac.be/~ezaccai/>

▲ ATD Vierde Wereld nam deel aan de wekelijkse klimaatmars van Youth for Climate op 2 mei

EEN GEMEENSCHAPPELIJKE WERELD

“Het is alsof een groot deel van de leidende klassen tot de conclusie is gekomen dat er op aarde niet genoeg plaats meer is voor henzelf én voor alle andere mensen.” *Bruno Latour*

Klimaatontkenners en de ongelijkheid in de wereld die explosief is toegenomen: dat zijn twee delen van eenzelfde verschijnsel. Een gewaagde stelling van de Franse filosoof Bruno Latour. Vanaf de jaren tachtig, zo legt hij uit, is op steeds grotere schaal waargenomen dat de verhoudingen tussen Aarde en mensen hachelijker werden. Die waarheid is heel hard aangekomen bij de elites. Ze zijn er zozeer van overtuigd geraakt dat er geen toekomst is voor iedereen dat ze hebben besloten zich zo snel mogelijk te ontdoen van alle lasten van de solidariteit. Ze bouwen een vesting om zich te redden en ontkennen ondertussen het dreigende gevaar. Of met het beeld van de Titanic: ze maken zich meester van de reddingsboten en ze vragen het orkest om zo lang mogelijk slaapliedjes te blijven spelen voor de anderen. Een complottheorie? Nee, er is wel degelijk een grootschalige beweging die zich aan elke vorm van dwang en verplichting wil onttrekken, die zich letterlijk en figuurlijk wil terugtrekken in een belastingparadijs. Dat is ook wat Donald Trump duidelijk maakte door uit het Parijse klimaatakkoord te stappen. ‘Wij, Amerikanen, behoren niet tot dezelfde aarde als jullie. Die van jullie mag dan bedreigd zijn, die van ons zal dat niet gebeuren!’ Het ideaal van een gedeelde wereld leeft niet langer in wat tot nu toe het ‘Westen’ heette. We zijn te lang blijven hangen in een haast frontale tegenstelling tussen ‘sociale’ en ‘ecologische’ conflicten. Er moet

niet gekozen worden, zegt Bruno Latour. We moeten de sociale kwestie opnieuw oppakken en verheven tot een *geosociale kwestie*. Als we spreken over natuur of klimaat, dan hebben we het beter over ‘territorium’, levensterrein. Dat is geen specifieke plaats. Het gaat over wat we nodig hebben voor ons bestaan. Wij en andere wezens waar we afhankelijk van zijn, van vogels en bodembacteriën tot bossen.

Volhouden zoals de feministische strijd, de arbeidersstrijd en de mensenrechtenbeweging

Erik Swyngedouw is professor sociale geografie aan de universiteit van Manchester en een veelgevraagd spreker. Je kan hem zien en horen in tal van filmpjes op Youtube. Klimaat en politiek is een van zijn grote thema’s. Vaak wordt het debat veel te eng gevoerd, vindt hij.

Er is niet zoiets als ‘de mens’ die invloed heeft op de natuur, het gaat over een kleine groep mensen die een grote invloed heeft. De ontkenning van de sociale gelaagdheid van de maatschappij verhindert dat het debat ten gronde wordt gevoerd. Wat moeten we doen? Niet de wetenschap kan dat bepalen, maar het debat tussen individuen en sociale groepen, dat is democratie.

▲ “Een goed klimaatplan laat niemand achter!”

Het gaat niet om een klimaatcrisis, zegt Swyngedouw, want een crisis is per definitie van voorbijgaande aard. We moeten het hebben over mutaties, grondige veranderingen. Als je kijkt naar eerdere mutaties dan merk je dat die er pas komen door aanhoudende politieke strijd. De feministische strijd, de arbeidersstrijd en de mensenrechtenbeweging in de VS zijn klassieke voorbeelden.

En de keuzes die een samenleving maakt hebben vervolgens grote gevolgen voor individuen. Zelf is hij opgegroeid in een dorp in Vlaanderen in de jaren '60 en was hij de eerste in zijn familie die naar de universiteit kon gaan. 'Met dank aan het Belgisch systeem.'

Wie mag duurzaam overleven?

Duurzaamheid is een misleidend begrip. Sommige steden zijn veel aangenamer om in te leven dan andere, stelt Swyngedouw. Maar wat als de slimme technologieën waar ze op steunen gebaseerd zijn op de exploitatie van bronnen in het zuiden? Slechts een deel van de natuur en de mensheid wordt gered. Wie mag duurzaam overleven? Wie krijgt geen reddingsboei?

Als we niet in staat zijn om collectief te handelen dan is dat in de eerste plaats omdat het we het idee van het algemeen belang overboord gegooid hebben (...). Meer en meer voelen we dat de verschillende sociale klassen niet meer in dezelfde wereld leven, niet meer dezelfde realiteit delen. De rug toekeren naar wat een gemeenschap maakt en een maatschappij opbouwt, voedt de verleiding om zich op zichzelf terug te plooiën, een individueel 'redde wie zich redden kan'. Deze trend moet dringend omgebogen worden. Oplossingen kunnen niet anders dan collectief zijn.

Aan iedereen het vermogen geven om te leven. Oproep voor een sociaal en ecologisch pact, Frankrijk, 66 voorstellen ondertekend door 19 organisaties, waaronder ATD Vierde Wereld

▲ De deelnemers droegen houten wasknijpers met namen van mensen die omwille van inkomen, gezondheid,... niet mee konden stappen.

De gevolgen van de klimaatopwarming zijn sociaal en geografisch ongelijk. 'Sommigen gaan er fantastische voordelen uit halen.' Swyngedouw verwijst naar verzekeringsmaatschappijen die nu al risico's berekenen. En als de Beringstraat, de zee-engte tussen de Verenigde Staten en Azië, niet langer bevroren is ontstaat een nieuwe handelsroute waar China zijn voordeel kan mee doen. Als de permafrost in de Russische taiga ontdooit wordt dit de grootste graanschuur van de wereld, terwijl bodems in andere delen van de wereld tegen dan hopeloos onvruchtbaar zijn.

Wat willen we?

'Het is vaak een negatief toekomstbeeld dat ons aanzet om iets te gaan doen' zegt Swyngedouw.

'Ik denk dat er dringend nood is aan de verwoording van een positieve politieke verbeelding. Met andere woorden een antwoord op de simpele vraag: wat willen we? Een duurzame, gelijke democratische samenleving waarin iedereen gelukkig is. Hoe noemen we dat? Wat is de naam, de politieke naam?

M.T. Poppe

Latour Bruno, Waar kunnen we landen?, Octavo, Amsterdam, 2018
Swyngedouw Erik, Youtube
Freke Casset en Laura Baets, Duurzaamheid als fantasie, Interview met Erik Swyngedouw, Agora, 2018-1

WEES EEN OEN IN HET DEBAT: OPEN, EERLIJK EN NIEUWSGIERIG

Met de verkiezingen net achter de rug hebben we onze portie debatten weer gehad. Zo'n debat, of woordenstrijd, doet vooral recht aan zijn oorspronkelijke betekenis die teruggaat op het Franse *débattre* en dat komt dan weer van het Latijn *battuere*: slaan. Deelnemers slaan elkaar met woorden om de oren met éénzelfde doel: gelijk halen. We zien hetzelfde scenario in de klimaatdiscussie. Iedereen lijkt gelijk te hebben. Vooral ik dan.

Hoe kan je verder geraken dan het eigen gelijk? Vanuit ons werk rond vooroordelen over mensen in armoede (project Waarheid of Fabel) groeiden onze inzichten. Een gesprek over het klimaat? Neem dan deze vijf tips mee.

1. Etiketten: weg ermee

Hoe kijk ik naar mijn gesprekspartner? 'klimaatontkenner', 'klimaatrealist', 'klimaatbrosser', 'klimaatfanaticus'? Laat die etiketten achterwege en zoek de persoon achter het etiket. We houden misschien wel allebei van fietsen of wandelen in een park. Een terrasje doen vinden we heerlijk.

2. Gelijk halen hoeft niet

Niemand wil ongelijk hebben. Ook je gesprekspartner niet. Al ooit een debat op tv meegemaakt waar op het einde een politiek kopstuk tot inzicht komt en zijn tegenstander hiervoor bedankt? Al ooit een hevige ruzie gehad met iemand die eindigt met het openlijk toegeven van het ongelijk? Natuurlijk niet. Probeer dus nooit gelijk te krijgen. Dat betekent niet dat je geen gelijk hebt. Dat betekent nog minder dat je toegeeft dat je fout bent. Je vindt dat salariswagens moeten afgeschaft worden? Prima, geef je argumenten. Maar verwacht niet dat de andere het daar mee eens is.

3. Emotie speelt mee

We gebruiken cijfers, grafieken en wetenschappelijk onderzoek om aan te tonen dat we gelijk hebben. Zelden zullen die cijfers of grafieken iemand van mening doen veranderen. Mensen zijn heel wat minder rationeel dan we aannemen. Een plastic zakje minder aan de kassa zal heus het klimaat niet redden, dat weten we, maar toch vinden we het belangrijk om het te doen. Niet het laatste wetenschappelijke rapport over onze planeet doet ons huiveren, maar het is het beeld van de ijsbeer zonder ijs dat ons raakt. Emotie dus.

4. "Ja" zeggen.

Durf "ja" te zeggen waar je waarden, angsten of hoop met elkaar deelt. Klimaatontkenner of klimaatrealist? We vinden het beiden heel vermoeiend als het kwik lange tijd na elkaar boven de 30 staat. We zien de plantjes in onze tuin niet graag afsterven bij gebrek aan regenwater. We vinden het fijn om frisse en gezonde lucht te kunnen ademen, ook voor de generaties na ons. Luister naar wat de ander belangrijk vindt. Dat is een goede basis voor een open gesprek.

5. Van "ja, maar" naar "tegelijktijd"

'Ja, ik vind klimaat belangrijk, maar de economie ...' 'Ja, ik vind het prima om het openbaar vervoer te promoten, maar ik woon ...' en dan wordt er al lang niet meer geluisterd. Vervang die twee irritante woordjes door één verbindend woord: "tegelijktijd". 'Ik zie niet hoe we verder kunnen met salariswagens, tegelijkertijd begrijp ik ook dat mensen het lastig vinden om die financiële voordelen te laten schieten. Veel kans dat de hindernissen van jouw weg stapstenen zijn in de richting van je gesprekspartner.

Verwacht van de 5 stappen geen magisch effect. Het vraagt tijd én moed om onze manier van praten – of van woordstrijden – te veranderen. Te moeilijk? Wees gewoon een OEN: stel je Open, Eerlijk en Nieuwsgierig op. Je zal bij jezelf merken dat je luisterbereidheid met sprongen vooruit gaat. Daarin zit de kiem voor een goed gesprek. En voor een goede democratie.

Veel succes!

Guy Malfait

Inspiratie voor deze tips haalden we uit een Youtube-filmpje van Vincent Verzat (enkel in het Frans):

https://www.youtube.com/watch?v=CUuO_c2_APE

Bekijk zeker ook nog eens het filmpje van Vincent over Joseph Wresinski, de stichter van ATD Vierde Wereld:

www.joseph-wresinski.org/nl/joseph-wresinski-youtuber-anno-2017

OPROEP!

Heb jij zin om mee te werken aan ons Vierde Wereldblad? Heb je een passie voor taal en een vlotte pen? Dan zijn wij naar jou op zoek!

Wij zoeken nog vrijwilligers die:

- ons redactieteam willen versterken en/of
- mee willen werken aan de eindredactie en/of
- af en toe artikels willen schrijven en/of
- mee willen gaan op interview
- ...

Maak je graag foto's?

En wil je je foto's gepubliceerd zien in een blad met 7000 abonnees?

Ook dan kan je bij ons terecht!

Geïnteresseerd? **Neem contact op met contact@atd-vierdewereld.be**

KALENDER

VOLKSUNIVERSITEIT VAN DE VIERDE WERELD

Zaterdag 29 juni

Plaats van dialoog en vorming met mensen in armoede

INFORMATIE-ONTMOETING: DE INTERNATIONALE BEWEGING ATD VIERDE WERELD IN BELGIË, WAT IS DAT, WIE ZIJN DAT?

De beste manier om dat echt te weten te komen is ons ontmoeten. Maak een afspraak.

GEÏNTERESSEERD IN EEN VAN DEZE ACTIVITEITEN?

Informeren en aanmelden via het secretariaat:

contact@atd-vierdewereld.be.

Actuele informatie: zie **www.atd-vierdewereld.be**